

Štátna školská inšpekcia

Tvorivosť a tvorivé písanie

na hodinách

slovenského jazyka a literatúry

Mgr. Lívia Bernadičová
Školské inšpekčné centrum
Nitra

Tvorivosť

- proces kombinácie prvkov do súdržného celku

generovanie

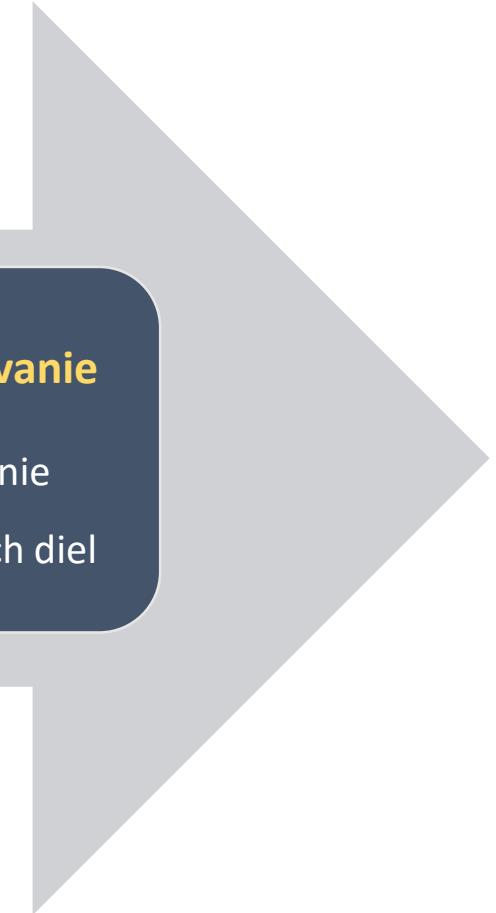
formulovanie hypotéz založených
na vymedzených kritériach
(vznik alternatívnych hypotéz)

plánovanie

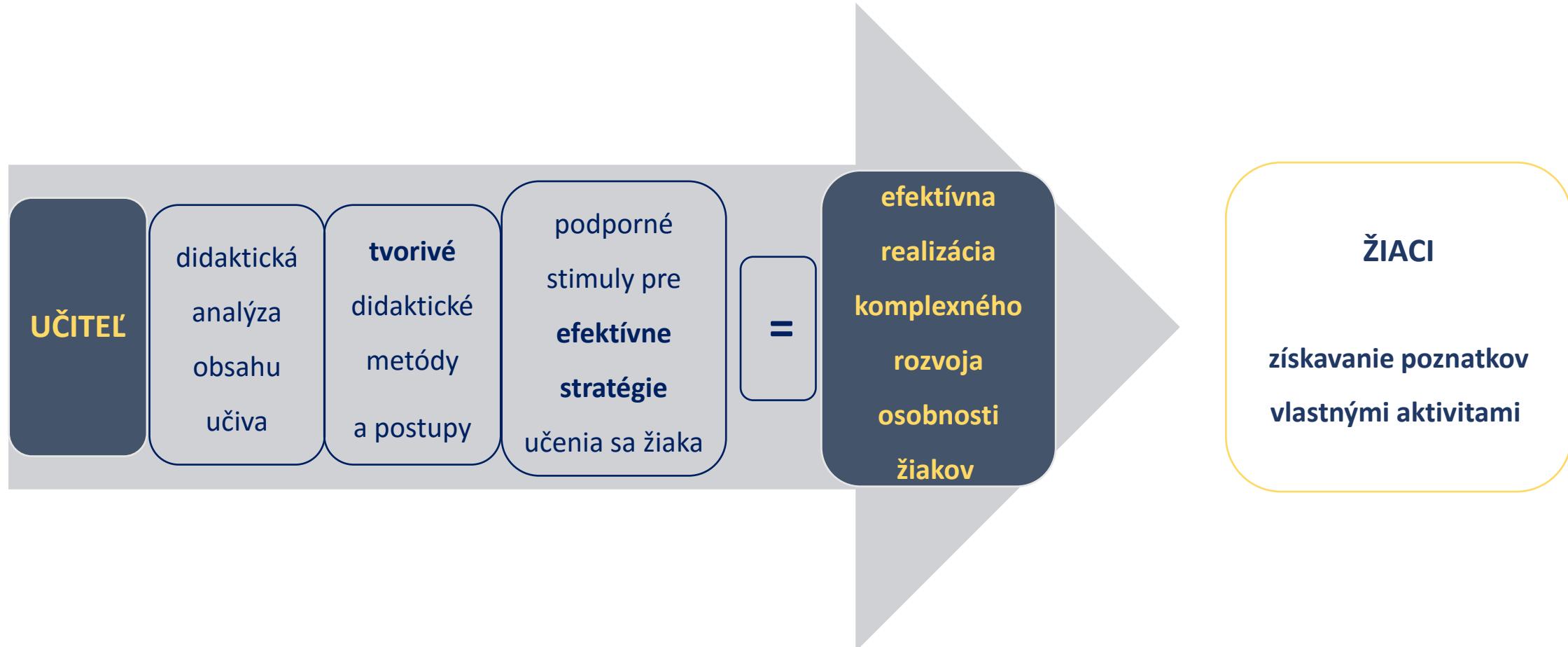
navrhovanie
postupu
pri riešení
problému

konštruovanie

vytváranie
originálnych diel

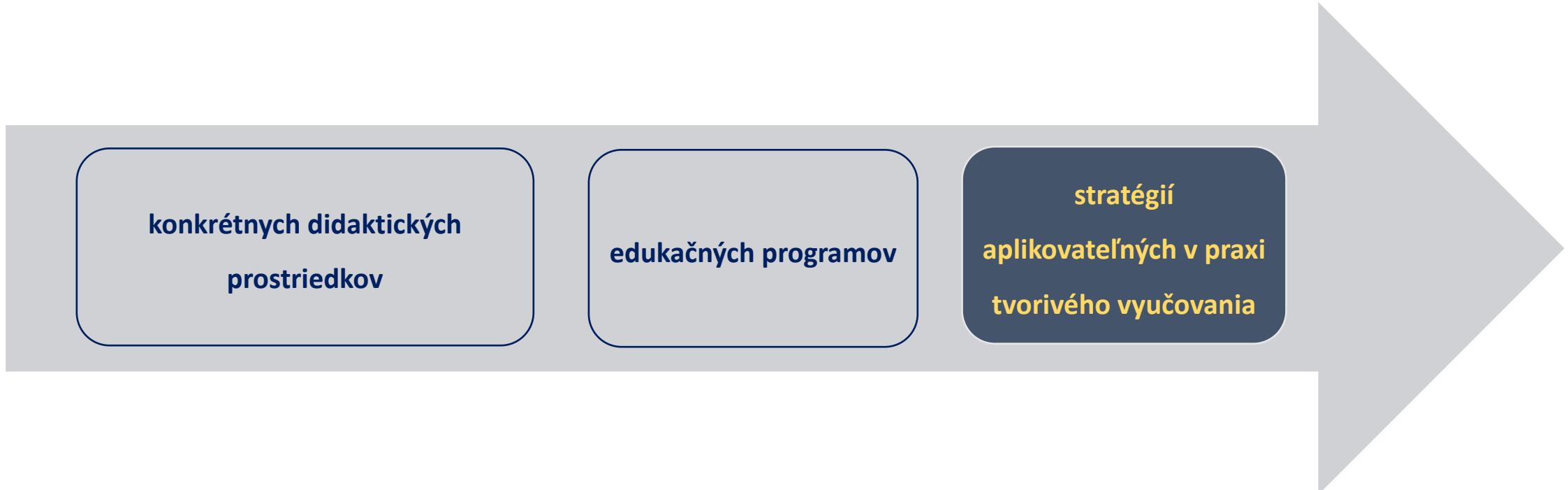

Rozvoj tvorivosti žiakov - základ tvorivého vyučovania

Koncepcia tvorivého vyučovania

- rieši základné koncepcné otázky taxonómie cieľov výchovy k tvorivosti a ich transformácie do:

Tvorivé písanie

interaktívny a komplexný prostriedok rozvíjania osobnosti žiaka

Funkcie tvorivého písania vo vyučovaní

integruje
jazyk a literatúru

pomáha žiakom
pri získavaní istoty
a sebadôvery

eliminuje obavy z písania

odhaľuje nevšedné
vo všednom

pestuje obrazotvornosť

kultivuje čitateľa

učí myslieť

učí počúvať samých seba
a svoje zmysly

je prostriedkom
sebapoznávania,
sebavyjadrenia
a sebarozvoja

odstraňuje bariéry

je dielňou a herňou

Názory na tvorivé písanie

„V užšom ponímaní vymedzenie tohto pojmu kolíše od techník napomáhajúcich tvorivú manipuláciu s jazykovým materiálom (...) až po techniky, ktoré umožňujú pestovať kritickú recepciu a interpretáciu umeleckej literatúry.“
(Eliašová, 2005)

Výraznú individualizáciu v procese tvorivého písania zdôrazňuje J. Dvořák (2001), keď hovorí, že „základným princípom disciplíny zahŕňanej pod pojmom tvorivé písanie by mala byť snaha po znovaobjavení osobných dispozícií každého jedinca ako predpokladu na subjektivizáciu písomného prejavu“, a prízvukuje, že výchova k písaniu má začínať vždy „návratom k sebe, momentom sebaprojekcie“.

“Schopnosť človeka využívať čítanie a písanie na dosahovanie konkrétnych životných potrieb sa nazýva funkčná gramotnosť.“
(Gavora, 2006)

Vymedzenie pojmu podľa Eliašovej (2007)

vo vzťahu k literárnej kompetencii:
zvyšuje „citlivosť žiaka na obraznú povahu literárneho textu“ aktívnym dekódovaním a pretváraním, dotváraním textu

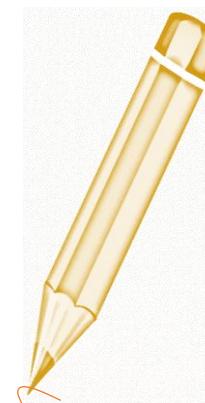
vo vzťahu k motivácii:
program rozvíjania vnútornej motivácie pomocou vhodných tém a dosiahnuteľných cieľov

vo vzťahu k rozvoju osobnosti učiaceho sa:
prostriedok introspekcie, sebareflexie a sebavyjadrenia

vo vzťahu k charakteru vyučovacej aktivity a učenia sa:

svojím charakterom činnostne orientovaného učenia zdôrazňuje individualizáciu procesu písania a diferenciáciu vo fázach písania i podľa dispozícií žiakov;

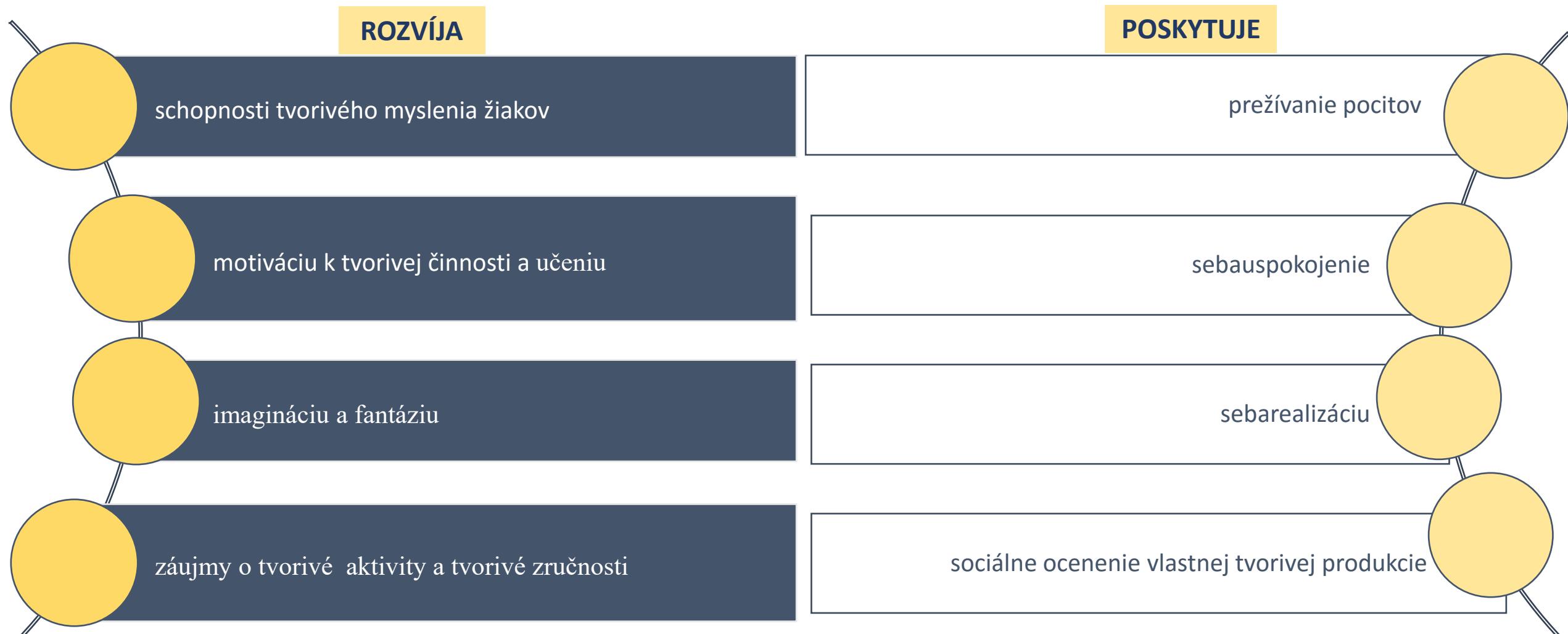
žiakocentrický prístup podporuje zážitkovosť procesu tvorby a formovanie vedomej zameranosti žiaka na subjektívne nové a hodnotné vyjadrenia

vo vzťahu k písaniu:

umožňuje „hľadať adekvátne textové riešenia vlastných komunikačných zámerov na úrovni lexikálnej, syntaktickej i štylistickej“

Prečo nabádať žiakov k tvorivému písaniu

Ďalšie dôvody

**tvorivé písanie
zapája
do aktivity**

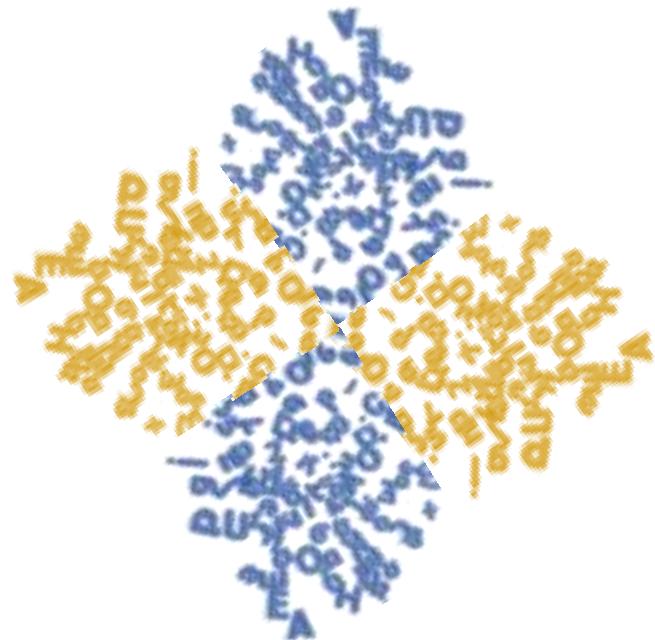
(Zdroj: <https://eduworld.sk/cd/jaroslava-konickova/3047/aktivity-podporujuce-tvorive-pisanie>)

(Zdroj: <https://images.app.goo.gl/iYNyXnnv7eyEzW1K6>)

Aktivity podporujúce tvorivé písanie

Samohláskovanie

- proces vytvárania viet alebo textov
- použitie výhradne rovnakej samohlásky
- výsledok: zmysluplná veta zo 6 slov.

Vlci i psi mrzli, pízli i slzili.

Maja mala kraba, hada a zajaca.

Naša Kata sa hrala a zasa sa sama napapala.

Tchor Oto ostro pohol vo štvrtok chvostom.

(Zdroj: <http://loora.eu/aktivny-aterialy/scrapbooking/samolepiace-predmety-3d/machova-guma-moosgumi-samolepiace-pismocisla-22548.html>)

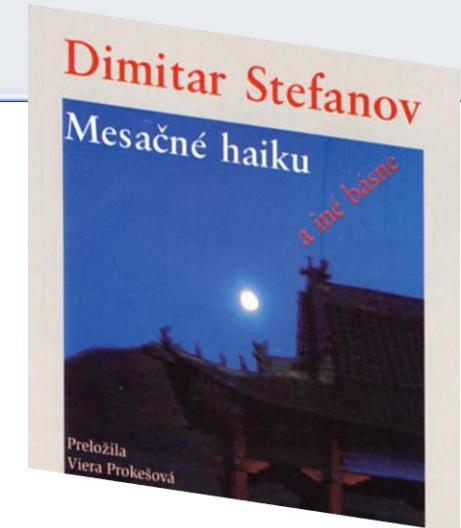
(Zdroj: <https://slovenskyjazyk.com/samohlaskovanie/>)
(Zdroj: <https://eduworld.sk/cd/jaroslava-konickova/3047/aktivity-podporujuce-tvorive-pisanie>)
<https://slovenskyjazyk.com/samohlaskovanie/>

Haiku

- proces vytvárania trojveršovej nerýmovanej básne
- vyjadrenie pozorovania, pocitov napr. o prírode a ročných obdobiach
- dôrazné **dodržiavanie počtu slabík.**

Tradičné haiku: dodržiavanie určeného rozloženia slabík v jednotlivých veršoch

- absentuje rým, názov, prirovnania a poetické nástroje bežné v iných formách.

Boľavo svieti
jemná slnečná voda
v riečnom rukáve.

Celkom sám z hory
privádzam na retiazke
jednu myšlienku.

Studený mesiac.
Tiene vrhajú tiene
na snežnú zem.

V iskriacom ráne
modravý tieň záveja
siahá na dvere.

Letíme dvaja,
s tebou, sestrička - tráva,
korienky spolu.

Jedna myšlienka
vedie ma na retiazke
samého z hory.

Jednoslabičné slová

Proces tvorenia zmysluplnnej vety alebo súvislého textu výhradne z jednoslabičných slov.

- *Ber len to, čo ti zem dá!*
- *Môj pes má zas smäd.*
- *Ten vlak šiel hned' spät.*
- *Slon dal zlý krok.*
- *Čert vzal svoj tieň.*

Akrostich

- začiatočné písmená (slabiky) veršov (strof) básne čítané zhora nadol vytvárajú slovo, skupinu slov alebo vetu

Pravý akrostich - zhora nadol

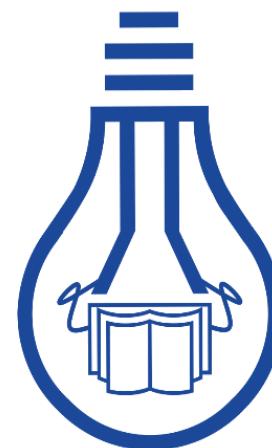
- čítanie mena (krstné meno, priezvisko)
- rozšírenie úlohy: písanie pocitov, vytvorenie príbehu...

Š ikovný

T vorivý

Ú spešný

R omantický

Alfabetický akrostich (abecedár):

- začiatočné písmená veršov sa zoradujú abecedne.
- využitie: prepojenie jazykovej zložky a slohu.

POSTUP:

- vysvetlenie** pravidiel a uvedenie príkladu
- spoločné vypracovanie** akrostichu
- samostatná práca** žiakov
- prezentovanie výsledku** pred celou triedou.

Akrostich

L áme si hlavu

E šte netuší

N evie

K ráča po rozpadnutom chodníku

A hľadá úlomky, čo k sebe pasujú

S leduje slnečné lúče

N ech môže skôr vykuknúť

E šte kúsok spod zeme

Ž e už dlhšie nedrieme

I ste poteší stromy, kríky

E j, radujú sa všetky kvety

N aláka zvedavé pohľady

K aždého dušu po zime pohladí

A ko nežná ruka mamy

Abeceda

- proces tvorenia sledu slov kopírujúcich poradie písmen v abecede
- kritérium tvorby básne - každý verš začať ďalším písmenom abecedy a slová na ne začínajúce
- využitie: vytvorenie súvislého textu – spojujúci motív – konkrétna téma

Alej

Budúcich

Cielov

Dosiahne

VARIANTY:

- napísat pod seba všetky písmená abecedy
- každé písmeno obrazne opísat.

C – je citrón prerezaný na polovicu plný vitamínu C.

(D. Hevier)

Ch – C si chcelo sadnúť na stoličku a vzniklo ch.

(D. Hevier)

X – je skladacia stolička abecedy.

(Ramón Gómez de la Serna)

- vytvorenie súvislého textu – spojujúci motív – konkrétna téma

Alenka a jej brat

Boris

Cestovali z výletu

Domov

(Zdroj: <https://eduworld.sk/cd/jaroslava-konickova/3047/aktivity-podporujuce-tvorive-pisanie>)

(Zdroj: <https://www.slideserve.com/milek/techniky-tvoriv-ho-p-sania>)

Zmena perspektívy

- zmena hľadiska, pohľadu rozprávača, prípadne lyrického subjektu
- pisateľ sa vyjadruje za predmet, ktorý mu bol určený, resp. ktorý si vybral
- **cieľ: stimulovať pisateľovu flexibilitu myslenia**

Metodický postup:

1. Výber predmetu témy spoločne pre všetkých žiakov (napríklad: „som listom“, „som džbánom“, „som studňou“, ...).
2. Samostatná práca.
3. Čítanie prác - prehovorov predmetov.

(Zdroj: <https://eduworld.sk/cd/jaroslava-konickova/3047/aktivity-podporujuce-tvorive-pisanie>)

(Zdroj: Fotka 3D white opřen zády otazník #11060156 | fotobanka Fotky&Foto (fotky-foto.sk))

Zhlukovanie

- **voľné a otvorené s písomným vyjadrovaním**
- proces spojenia myslenia s písomným vyjadrovaním
- uvedomenie poznatkov žiakmi, čo o téme vedia, usporadúvanie myšlienok, zamyslenie sa nad témou
- = **sietovanie alebo mapovanie** - podnecovanie žiakov k aktívному premýšľaniu, rozpracovaniu a ďalšiemu rozvíjaniu poznatkov, nápadov.

Využitie: Širokospektrálne – fáza motivácie, reflexie, zhrnutie učiva, aktivácia poznatkov, prostriedok rozširovania slovnej zásoby.

Metodický postup:

1. Do stredu papiera alebo tabule - kľúčové slovo – zakrúžkovať.
2. Okolo kľúčového slova – voľné asociácie žiakov.
3. Všetky napísané slová zakrúžkovať.
4. Vymedziť určitý čas na zapisovanie asociácií.
5. Slová, ktoré spolu súvisia, pospájať čiarami.
6. Výsledok: prehľadný obrazec znázorňujúci **súvislosti** medzi slovami.

Zásady zhlukovania

- uvoľnená atmosféra
- absencia hodnotenia
- zaznamenávanie všetkých nápadov, myšlienok bez hodnotenia
- absencia hodnotenia pravopisu
- učiteľ pomáha žiakom uvedomiť si, čo o danej téme vedia

Prínosy zhlukovania

- rozvíjanie schopnosti zaznamenávať:
- myšlienky stručne a heslovite
- rozvíjanie vizuálnej pamäte a logického myslenia

Forma práce:

individuálna

dvojice

skupiny

kolektív

Zhlukovanie

Cinquain - päťlístok, päťriadková báseň

- Proces tvorenia päťveršovej básne zahŕňajúcej myšlienky a informácie v podobe stručných výrazov, ktoré opisujú jednu tému.

Cieľ: dosiahnuť syntézu vedomostí.

Pravidlá:

1. verš: jednoslovné pomenovanie témy - podstatné meno
2. verš: dvojslovný opis témy - dve prídavné mená
3. verš: trojslovné vyjadrenie činnosti (tri slovesá)
4. verš: štvorslovné vyjadrenie pocitu, emocionálneho vzťahu k téme
5. verš: jednoslovné synonymum témy.

ROBINSON

smelý, vynaliezavý
vymýšľal, pracoval, nevzdával sa
človeka nemožno ani poraziť
stroskotanec

LEČO

aromatické, paradajkové
buble, vonia, láka
na slaninke s vajíčkom
večera

VLASŤ

krásna, slobodná
pritúli, poteší, pohojdá
v náručí svojom láskavom

Slovensko

Šablóna na cinquain

Prvý verš: **podmet**

Druhý verš : **2 zhodné prívlastky**

Tretí verš: **3 slovesné prísudky (holé)**

Štvrtý verš: **kompozícia podmetová**
(resp. príslovkového určenia)

Piaty verš: **podmet**
(metaforický z 1. verša)

Zásady písania:

- nemusí mať nadpis, nahradza ho prvý verš,
- v cinquain je priestor pre jednu slovesnú osobu,
- štvrtý verš nepresahuje do piateho,
- piaty verš je jedinečný a tvorí prepojenie s prvým,
- neposkytuje priestor na rozvíjanie viacerých motívov.

SLÁDKOVIČ

najsladší, snívajúci
miloval, písal, trpel
láska je zdrojom energie
romantik

BICYKEL

horský, červený
preteká, nesie, brzdí.
Ukážem ho svojim
kamarátom.
Hurá!

ZMRZLINA

ľadová, sladká
chutila, rozveselila, osviežila
počas horúcich letných dní
pochúťka

(Zdroj: <https://sk.wikipedia.org/wiki/Cinquain>)

(Zdroj:
<https://www.slideserve.com/milek/techniky-tvoriv-ho-p-sania>)

(Zdroj: [Facebook: Myseľ môže nahradit klávesnicu](https://www.facebook.com/Myse-moze-nahradit-klavescnicu)
- Technológie - Veda a technika - Pravda.sk)
(Zdroj: <https://eduworld.sk/cd/jaroslava-konickova/3047/aktivity-podporujace-tvorive-pisanie>)

§

Opodstatnenosť rozvíjať tvorivosť žiakov a) Školský zákon

§

§ 3 základné princípy výchovy a vzdelávania

písm. m)

posilnenie výchovnej stránky výchovno-vzdelávacieho procesu prostredníctvom všetkých vyučovacích predmetov ale aj špecifickými výchovnými zamestnaniami zameranými na rozvoj **tvorivosti**

písm. n)

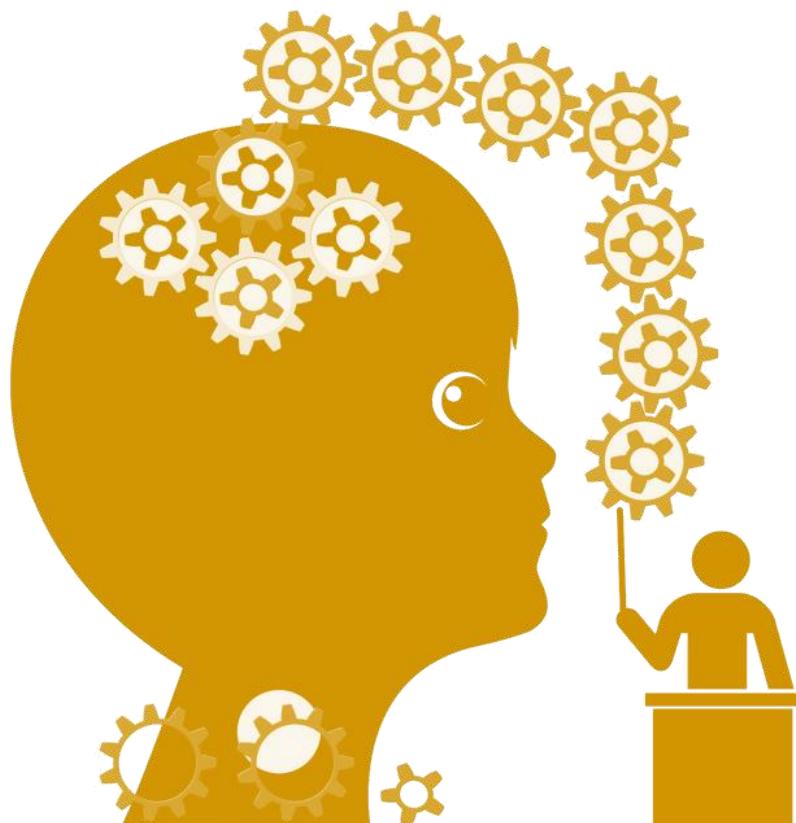
vyvážený rozvoj všetkých stránok osobnosti dieťaťa a žiaka v školskom vzdelávaní

§ 4 ciele výchovy a vzdelávania

písm. e)

rozvíjať manuálne **zručnosti, tvorivé, umelecké psychomotorické schopnosti, aktuálne poznatky a pracovať s nimi na praktických cvičeniach v oblastiach súvisiacich s nadväzujúcim vzdelávaním alebo s aktuálnymi požiadavkami na trhu práce**

b) Štátny vzdelávací program pre nižšie stredné vzdelávanie

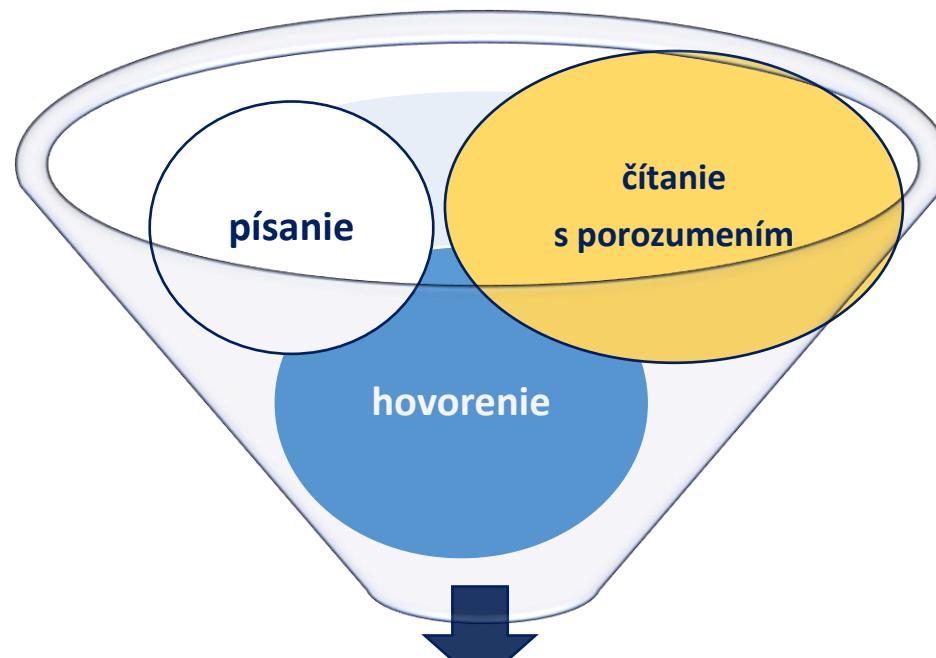
cieľ'

podpora kognitívnych činností - vlastné aktívne objavovanie, hľadanie,
skúmanie, pátranie, zisťovanie niečoho nového - výsledkov pokusu
alebo experimentu, interpretácie
či vytvárania rôznorodých verbálnych, obrazových a grafických textov,
ktoré tvoria sociálny a kultúrny svet

c) kľúčové kompetencie - nadpredmetový charakter

d) predmetové kompetencie - slovenský jazyk a literatúra

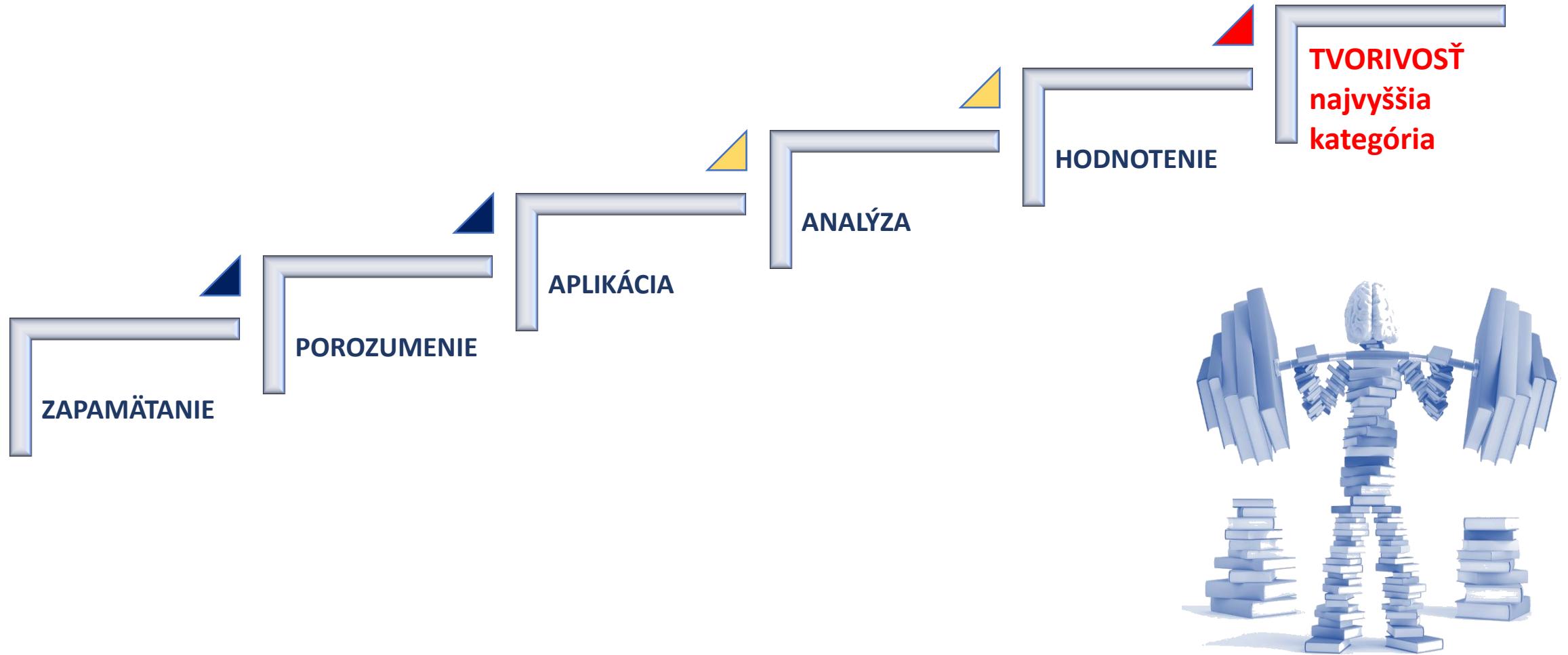
komunikačné jazykové kompetencie

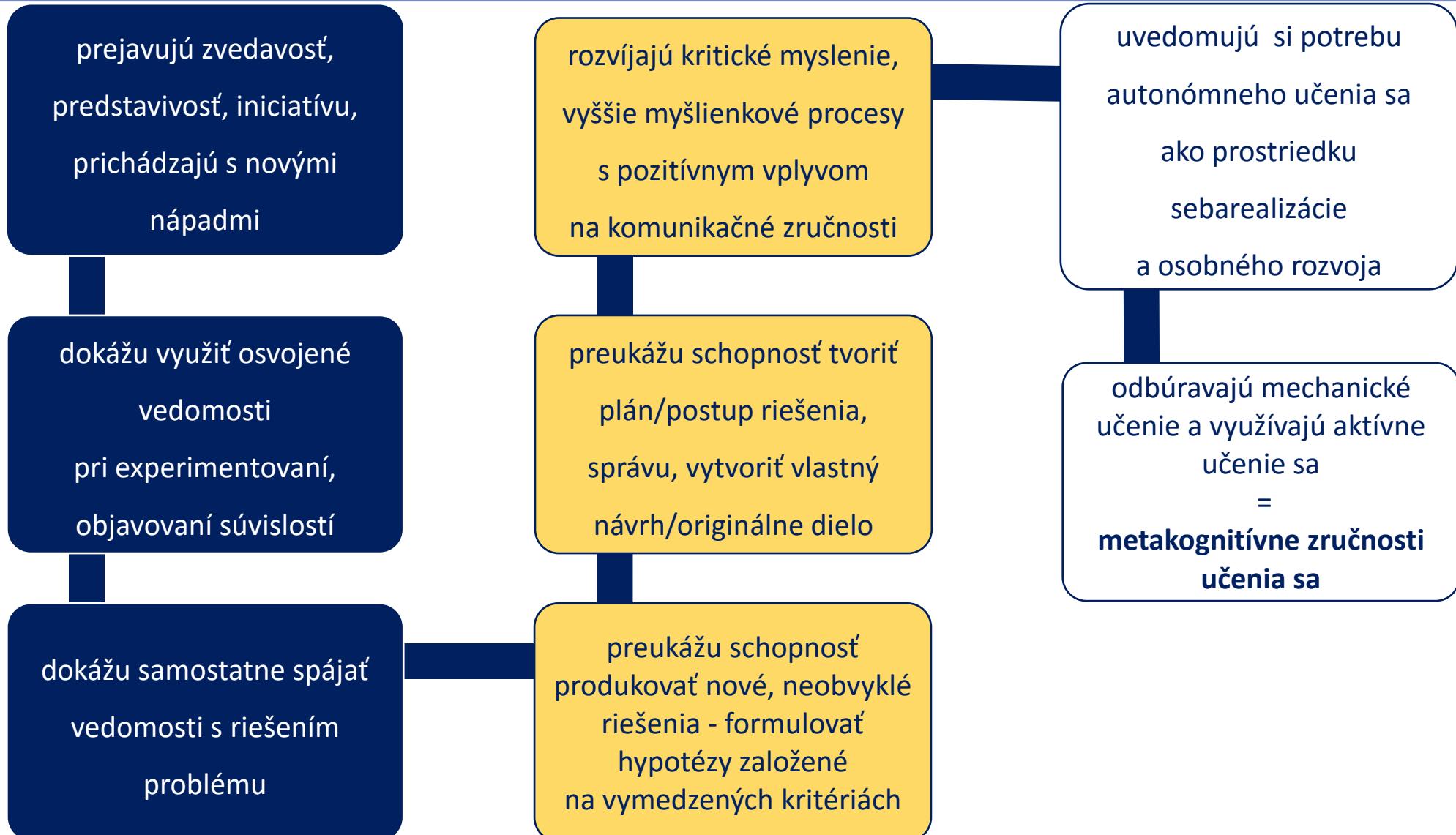
predmetové kompetencie

nadpredmetové kompetencie

e) Bloomova taxonómia cieľov

Žiaci nabádaní k tvorivosti

Prínosy rozvíjania tvorivosti žiakov formou tvorivého písania

rozvoj

potenciálu
jazykových, štylistických,
kompozičných zručností;
divergentného, analytického
myslenia
sebareflexie
samostatnosti v práci
porozumenia
tolerancie

eliminovanie tradičného používania
písomného prejavu, ktorý sa
sústredí na napísaný text
a nie na proces jeho tvorby
rozvíjanie tvorivého potenciálu
žiakov a poskytovanie priestoru
pre vyjadrenie vlastných názorov
formovanie tvorivej osobnosti
vo vyučovaní
precvičovanie písania žiakov
na témy, ktoré dostatočne ovládajú
poskytovanie adekvátnej späťnej
vázby a informácií pre tvorbu
podporovanie voľnosti pri písaní -
rozvoj kritického myslenia,
uvažovania a riešenia problémov
vytváranie tvorivých situácií
v edukačnom procese

schopnosť vyjadriť

vlastné myšlienky
– písomne aj ústne;

estetické cítenie;
orientovať činnosti komplexne
na proces aj výsledok tvorby;

získavať praktickú skúsenosť
smerom od nápadu až po jeho
realizovanie

Zoznam literatúry

- DVOŘÁK, Jan. 2001. *Psaní jako sebevyjádření*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2001. 85 s. ISBN 80-7041-316-6
- Eliašová, Viera. 2005. *Tvorivé písanie v jazykovej výučbe*. 1. vyd. Brno: Doplněk, 2005. 85-96 s. ISBN 80-7239-182-8
- ELIAŠOVÁ, Viera a kol. 2007. *Na stope slovám: Príručka tvorivého písania pre učiteľov slovenského jazyka*. 1. vyd. Bratislava: Štátny pedagogický ústav, 2007. 137 s. ISBN 978-80-89225-35-4
- FIŠER, Zbyněk. 2002. *Tvůrčí psaní: Malá učebnice technik tvůrčího psaní*. 1. vyd. Brno: Paido, 2001. 164 s. ISBN 808593199
- GAVORA, Peter. 2006. *Sprievodca metodológiou kvalitatívneho výskumu*. 1. vyd. Bratislava: Regent, 2006. 239 s. ISBN 8088904463
- KLIMOVÍČ, Martin. 2010. *Tvorivé písanie v mladšom školskom veku..* Prešov: Pedagogická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 2010. 195 s. ISBN 978-80-555-0178-9
- KLIMOVÍČ, Martin. 2009. *Tvorivé písanie v primárnej škole*. Prešov: Pedagogická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 2009. 152 s. ISBN 978-80-8068-982-7
- LOKŠOVÁ, Irena. 2002. *Koncepcia tvorivého vyučovania*. Pedagogická orientace Brno. 2002, č. 3, s. 55-70. ISSN 1211-4669.

- VRANIČ, Aleksandra. 2015. *Tvorivé písanie s prvkami tvorivej dramatiky riadené potrebami detí*. Bratislava: AT. 2015. 104 s. ISBN 978-80-8895-477-4
- Eduworld.sk. *Aktivity podporujúce tvorivé písanie*. Cit. 2020-11-03. Dostupné na internete: <https://eduworld.sk/cd/jaroslava-konickova/3047/aktivity-podporujuce -tvorive-pisanie>
- Eduworld.sk *Ako prebrať unudených žiakov*. Cit. 2020-11-03. Dostupné na internete: <https://eduworld.sk/cd/jaroslava-konickova/1782/ako-prebrat-unudenyh-ziakov-pokracovanie>
- Moodle.pf.unipo.sk. *Čo je akrostich*. Cit. 2020-11-03. <https://www.google.sk/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwjMmpSqm-zsAhVOA2MBHRV-BWgQFjAOegQIBxAC&url=https%3A%2F%2Fmoodle.pf.unipo.sk%2Fmod%2Fresource%2Fview.php%3Fid%3D18867&usg=AOvVaw0qXvMJXplmlQ688eTKL27A>
- Slovenskyjazyk.com. *Samohlaskovanie*. Cit. 2020-11-03. Dostupné na internete: <https://slovenskyjazyk.com/samohlaskovanie/>

- ŠTÁTNY VZDELÁVACÍ PROGRAM NIŽŠIE STREDNÉ VZDELÁVANIE – 2. STUPEŇ ZÁKLADNÉ ŠKOLY. Schválený Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky dňa 6. 2. 2015 pod číslom 2015-5129/5980:2-10A0 pre druhý stupeň základnej školy s platnosťou od 1. 9. 2015. Štátny pedagogický ústav v Bratislave, 2015. Cit. 2020-11-03. Dostupné na internete: <https://www.minedu.sk/data/att/7500.pdf>
- Vzdelávací štandard Slovenský jazyk a literatúra – nižšie stredné vzdelávanie. Schválený Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky dňa 6. 2. 2015 pod číslom 2015-5129/5980:2-10A0 pre druhý stupeň základnej školy s platnosťou od 1. 9. 2015. Štátny pedagogický ústav v Bratislave, 2015. Cit. 2020-11-03. Dostupné na internete: <https://www.minedu.sk/data/att/7515.pdf>
- Zákon č. 245/2008 Z.Z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Cit. 2020-11-03. Dostupné na internete: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2008/245/>